

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania A. K., A. P., S. G. i Stowarzyszenia w Polsce Oddziału Okręgowego w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 października 2023 r.,

skargi kasacyjnej Stowarzyszenia w Polsce Oddziału Okręgowego w K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 12 października 2022 r., sygn. akt III AUa 110/20,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

II. zasądza od skarżącego Stowarzyszenia w Polsce Oddziału Okręgowego w K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym.

[SOP]

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 2 marca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie stwierdził, że: A.K. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umów zlecenia u płatnika składek Stowarzyszenia w Polsce Oddział Okręgowy w K. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, a także wypadkowemu w szczegółowo wymienionych okresach od 5 stycznia 2013 r. do 2

lipca 2015 r.; A.P. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umów zlecenia u płatnika składek Stowarzyszenia w Polsce Oddział Okręgowy w K. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 14 listopada 2012 r. do 5 lutego 2013 r., od 4 kwietnia 2013 r. do 23 maja 2013 r. oraz od 27 maja 2013 r. do 24 lipca 2013 r.; S. G. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umów zlecenia u płatnika składek Stowarzyszenia w Polsce Oddział Okręgowy w K. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w szczegółowo wskazanych w tej decyzji okresach z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie.

Wyrokiem z dnia 29 listopada 2019 r. Sąd Okręgowy w Krakowie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie A.K. i zmienił zaskarżone decyzje dotyczące S. G. i A.P. w ten sposób, że stwierdził, iż S. G. i A.P. jako osoby wykonujące pracę na podstawie umów o dzieło u płatnika składek Stowarzyszenia w Polsce Oddział Okręgowy w K. nie podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu w okresach wymienionych w zaskarżonych decyzjach oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie na rzecz Stowarzyszenia w Polsce Oddział Okręgowy w K. zwrot kosztów zastępstwa procesowego i nie obciążył A.K. kosztami postępowania.

Na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie oraz Stowarzyszenia w Polsce Oddział Okręgowy w K. od ww. wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 listopada 2019 r., Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 12 października 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołania dotyczące A.P. i S.G. oraz zasądził od odwołującego Stowarzyszenia w Polsce na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie zwrot kosztów postępowania, odstępując od obciążania tymi kosztami odwołujących A.P. i S.G. oraz oddalił apelację odwołującego Stowarzyszenia w Polsce i zasądził na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie zwrot kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku wskazał, że przedmiot sporu dotyczy charakteru prawnego umów zawartych przez Stowarzyszenie w Polsce Oddział

Okręgowy w K. (płatnika składek) oraz zainteresowanych A.K., S. G. i A.P. i sprowadza się do wyjaśnienia, czy te umowy nazwane przez strony „umowami o dzieło”, spełniają cechy konstytutywne stosunku zobowiązaniowego odpowiadającego umowie o dzieło, czy też wykreowały stosunek prawny właściwy dla umów o świadczenie usług, do których stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia. Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd pierwszej instancji podjął właściwe działania pozwalające na wnikliwe wyjaśnienie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia spornego zagadnienia, przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, dokonał trafnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego i poczynił prawidłowe ustalenia dotyczące stanu faktycznego, które Sąd Apelacyjny w całości podzielił. Sąd Apelacyjny uznał za wiarygodne - jako zbieżne z pozostałym materiałem dowodnym, w tym pisemnymi umowami o dzieło, zasługujące na pełną akceptację nie tylko przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wywody Sądu I instancji odnoszące się do podstawy prawnej rozstrzygnięcia stwierdzającego, że czynności wykonywane przez A.K. polegające na przeprowadzeniu egzaminów, nie mieszczą się w kodeksowym pojęciu umowy o dzieło, ale także taka sama ocena powinna mieć miejsce również w przypadku spornych umów zawartych ze S. G. i A.P., których czynności polegały na przeprowadzeniu wykładów, zajęć, kursów. W istocie we wszystkich przypadkach strony zakwestionowanych przez organ rentowy umów, zatytułowanych umowami o dzieło, w rzeczywistości nawiązały stosunek obligacyjny odpowiadający swoim charakterem umowie o świadczenie usług. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, już samo określenie czynności faktycznych, jakie zainteresowani mieli wykonywać w ramach zawartych umów, świadczy o tym, że były to czynności starannego działania i nie chodziło w nich o osiągnięcie weryfikowalnego obiektywnie rezultatu. Czynności starannego działania oznaczają w praktyce obowiązek starannego i cyklicznego wykonywania określonej aktywności, podczas gdy w przypadku umowy o dzieło chodzi o czynności przynoszące konkretny materialny rezultat, podlegający sprawdzeniu z punktu widzenia osiągnięcia założonego przy zawieraniu umowy oczekiwanego efektu oraz w aspekcie istnienia wad owego „dzieła”. Jak podkreślił Sąd II instancji w realiach rozpoznawanej sprawy, zlecone zainteresowanym do wykonania zadania sprowadzały się do prowadzenia wykładów, ćwiczeń z

określonymi grupami słuchaczy, czy przeprowadzania egzaminów i ich oceny, czyli zadań mieszczących się w pojęciu cyklicznych zajęć dydaktycznych. Czynności faktyczne odpowiadające takim postanowieniom umownym ze swojej natury obejmowały zatem sekwencję powtarzających się działań, które należało podejmować z zachowaniem należytej staranności. Strony zawierając sporne umowy, nie były zainteresowane wytworzeniem konkretnego, zindywidualizowanego, z góry określonego „dzieła”, uzgodnionego w sposób pozwalający na przeprowadzenie testu wad fizycznych. Z okoliczności stanu faktycznego nie sposób także wywieść, że zamiarem i wolą stron umowy było wykonanie przez zainteresowanych utworu w rozumieniu ustawy o prawie autorskim. Sama liczba zrealizowanych godzin ćwiczeń i wykładów, rozłożonych w czasie na kilka bądź kilkanaście dni w danym roku, nadaje im charakter powtarzalnych czynności, nawet jeżeli podzielono je na części. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można również pominąć faktu, że sporne umowy były wykonywane nie przez jednorazowy, niepowtarzalny w swej treści, autorski wykład, ale wielokrotne przez dany okres, kiedy zainteresowani stale przeprowadzali cykl szkoleń na dany temat, sporządzali listę słuchaczy, a zainteresowany A.K. na koniec wykładów/kursów przygotowywał egzamin sprawdzający dla słuchanych oraz je oceniał. Zdaniem Sądu II instancji wszystkie umowy zawarte przez zainteresowanych kreowały stosunek zobowiązaniowy o cechach kontraktu o świadczenie usług, a tym samym umowy te stanowiły tytuł do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, jak prawidłowo rozstrzygnął o tym w zaskarżonych decyzjach organ rentowy.

Skargę kasacyjną od przytoczonego już wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 12 października 2022 r. złożył płatnik składek S. w Polsce Oddział Okręgowy w K., zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego uchylenie w całości, jak i poprzedzającego go rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 29 listopada 2019 r. i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie każdego z odwołań i stwierdzenie, że S.G., A.P. oraz A.K. nie podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartych umów ze Stowarzyszeniem w Polsce Oddział Okręgowy w K., oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania za I i II instancję, a także postępowania

kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 12 października 2022 r. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Skarga kasacyjna została oparta na naruszeniu przepisów prawa materialnego tj.:

1. art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i niesłuszne zakwalifikowanie przez Sąd odwoławczy, że płatnika składek i ubezpieczonych łączyły umowy o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, a tym samym pominięcie zgodnego zamiaru i woli stron zawartej umowy w zakresie kwalifikacji prawnej dokonanej przez strony czynności w ramach zasady swobody umów oraz poprzez niedokonanie wykładni oświadczeń woli stron, oraz całkowite pominięcie przez Sąd, iż strony zawarły umowę o dzieło w sposób odpowiadający właściwościom oraz cechom charakterystycznym dla owego stosunku obligacyjnego;
2. art. 627 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i uznanie przez Sąd, że charakter czynności polegających na wygłoszeniu autorskich wykładów czy egzaminów, przynoszących określony efekt nie doprowadził do nawiązania przez strony umowy o dzieło, a co za tym idzie powstania rezultatu wymaganego dla owego stosunku prawnego, a także niesłusznie przyjęcie, iż oczekiwanie stron towarzyszące zawieraniu i wykonywaniu umowy o dzieło mogło zostać zrealizowane wyłącznie jako element umowy o świadczenie usług, do której na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia;
3. art. 734 k.c. w zw. z art. 750 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, że Stowarzyszenie w Polsce, Oddział Okręgowy w K. łączyły z ubezpieczonymi umowy o świadczenie usług, do których na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, podczas gdy pogłębiona analiza okoliczności faktycznych sprawy powinna

prorowadzić do ustalenia, iż celem i efektem zawartej umowy o dzieło było osiągnięcie przez jej strony określonego rezultatu, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego zastosowania przepisu art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych;

4. art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e i art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych poprzez ich niesłuszne zastosowanie i błędne przyjęcie przez Sąd, że ubezpieczony jest osobą wykonującą pracę na podstawie umowy o świadczenie usług, do której na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zatem w konsekwencji podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu, podczas gdy prawidłowa analiza materiału dowodowego i okoliczności faktycznych niniejszej sprawy prowadzić powinna do wniosku, iż Ubezpieczeni stworzyli dzieła w oparciu o zawarte umowy o dzieło, a strony łączył stosunek prawny odpowiadający przedmiotowo istotnym elementom umowy o dzieło, która nie podlega obowiązkowemu oskładkowaniu;
5. art. 2 i 7 oraz art. art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w zw. z art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1, oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e i art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez: nieuprawnione przyjęcie, iż organ rentowy ma kompetencję do ingerencji i weryfikacji treści umowy zawartej między ubezpieczonymi i płatnikiem zgodnie z ich wolą oraz zakwalifikowanie umowy o dzieło jako umowy o świadczenie usług, do której na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, podczas gdy zgodnie z

prawidłowo ocenionymi okolicznościami faktycznymi sprawy, wolą stron było zawarcie umowy o dzieło oraz zarazem nieuzasadnioną ingerencję w treść stosunku obligacyjnego stron przez organ rentowy, podczas gdy ani przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ani ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych nie dają podstaw do ww. działań, a także nie zawierają odesłania do stosowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przepisów kodeksu cywilnego, a jedynie ww. przepisy prawa o systemie ubezpieczeń społecznych uprawniają organ rentowy do kontroli czy od zawartych m.in. umów o świadczenie usług zostały odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne, rentowe i wypadkowe, jak również w konsekwencji brak działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa, co skutkowało naruszeniem powołanych w skardze kasacyjnej przepisów postępowania oraz prawa materialnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała na:

a. Art. 398 § 1 pkt 1 k.p.c. tj. oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, ponieważ zaskarżone orzeczenie naruszało przepisy prawa materialnego, tj. art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c., art. 627 k.c., art. 734 k.c. w zw. z art. 750 k.c., art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 9 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1, art. 36 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. e i art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, oraz art. 2 i 7, oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Nie ulega wątpliwości, iż wskazane powyżej naruszenia przepisów miały istotny wpływ na oddalenie apelacji przez Sąd II instancji, a tym samym nieprawidłowe przyjęcie przez Sąd orzekający, iż umowa zawarta między ubezpieczonym i płatnikiem składek stanowi umowę o świadczenie usług, do której na podstawie art. 750 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, a w związku z tym nieuprawnione uznanie, iż umowa stanowiła tytuł podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym oraz podstawę określenia wysokości składek na poszczególne ubezpieczenia, oraz związane z tym fundusze;

b. Art. 398 § 1 pkt 2 k.p.c. tj. powstałego na gruncie niniejszej sprawy istotnego zagadnienia prawnego wymagającego rozstrzygnięcia i rozważenia w zakresie:

- granic stosowania przepisu art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w kontekście oceny stosunku zobowiązaniowego łączącego strony umowy cywilnoprawnej nawiązanego zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w przepisie art. 353¹ k.c. w zw. z art. 7 w zw. z art. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

- czy przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych dają organowi rentowemu prawo do weryfikacji i ingerencji w treść stosunków cywilnoprawnych stron zawartych zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w przepisie art. 353¹ k.c., które następnie mogą stanowić tytuł do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym oraz podstawę określenia wysokości składek na poszczególne ubezpieczenia, oraz związane z tym fundusze?

- czy przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych uprawniają organ rentowy do dokonywania oceny prawnej charakteru zawieranych umów cywilnoprawnych, oraz czy dokonywana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ocena i zmiana kwalifikacji umów cywilnoprawnych zawieranych przez strony nie narusza w sposób rażący podstawowych zasad konstytucyjnych, w tym przepisu art. 7 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP?

- czy organ rentowy w świetle ustawy systemowej może stosować przepisy kodeksu cywilnego i wynikające z niego koncepcje dokonywanych ocen czynności prawnych, o których stanowią przepisy art. 58 § 1 k.c. oraz art. 65 § 2 k.c.?

Zagadnienia prawne, które skarżący przedstawia Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia, sprowadza się do ustalenia granic stosowania ustawy systemowej w kontekście oceny stosunku zobowiązaniowego łączącego strony umowy cywilnoprawnej nawiązanego zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w przepisie art. 353 k.c. oraz art. 7 w zw. z art. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Powyższe sprowadza się m.in. do zagadnienia prawnego, czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych posiada uprawnienia do weryfikacji umów i swobodnej ich kwalifikacji wbrew woli stron.

a. art. 398 § 1 pkt 4 k.p.c. tj. istniejącej potrzebie wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i ust. 3, art. 41 ust. 12 i ust. 13, art. 86 ust. 2 pkt 1 i pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie interpretacji, czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma uprawnienia do zmiany kwalifikacji umowy o dzieło na umowę zlecenia, czy świadczenie usług wbrew woli stron, czy przepisy te mają kompetencyjny charakter dla organów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i zawierają podstawy do ingerencji w treść umów stron, zawartych zgodnie z ich wolą.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o nieprzyjmowanie do rozpoznania skargi kasacyjnej ewentualnie o oddalenie skargi, a w każdym razie o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym zastępstwa procesowego wg norm przepisanych właściwych dla wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowym celem instytucji przedsądu jest ustalenie, czy w skardze kasacyjnej podniesiono okoliczności, których rozważenie przez Sąd Najwyższy będzie wkładem w rozwój prawa i zapewnienie jednolitości jego sądowej wykładni. Tylko wtedy wykazany zostaje publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 listopada 2005 r., V CSK 70/05, LEX nr 1405380; 30 października 2012 r., I PK 150/12, LEX nr 1675336; 14 stycznia 2021 r., III PSK 2/21, LEX nr 3106014). Wymaganie dotyczące przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma umożliwić stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi pod kątem przyjęcia (dopuszczenia) jej do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 1 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06; 13 stycznia 2021 r., II USK 19/21). Dla spełnienia obowiązku określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest przedstawienie argumentacji przekonującej o potrzebie przyjęcia skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Przedmiotowa skarga kasacyjna nie spełnia wymogów uzasadniających jej przyjęcie do rozpoznania merytorycznego. Strona skarżąca w uzasadnieniu przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała jednocześnie na: istnienie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądowym (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz na oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zauważyć należy, że strona skarżąca łączy przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych, co budzi poważne zastrzeżenia. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1, 2 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 i 2 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990). Co jest sporne, nie może być oczywiste (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr 2159122; 9 kwietnia 2014 r., V CSK 383/13, LEX nr 177172412; 12 września 2023 r., I CSK 4121/22, Legalis nr 2988620).

Z kolei, wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej) (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2023 r., II PSK 28/22, Legalis nr 2879376). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać

się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, ale jego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941; 19 maja 2022 r., I USK 422/21, LEX nr 3439438). Skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację, wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r., I UK 252/17, LEX nr 2533238; A. Góra-Błaszczkowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom I A. Komentarz. Art. 1-424¹², Warszawa 2020, komentarz Art. 398⁹ k.p.c.). Z tym że w celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytań do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, LEX nr 2499783), tak jak to miało miejsce w przedmiotowej skardze. Skarżący powinien wywieść i uzasadnić występujący w sprawie problem prawny w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienia: z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571 oraz z dnia 5 lipca 2023 r., I CSK 6182/22, LEX nr 3578533), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033; 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179 oraz z dnia 13

lipca 2023 r., I CSK 2570/22, LEX nr 3582702), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy wpływ na rozstrzygnięcie innych podobnych spraw. Oznacza to, że twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; 7 lutego 2019 r., I UK 29/18, LEX nr 2617355; 27 kwietnia 2021 r., II PSK 68/21, LEX nr 3252281) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Jeżeli zaś zagadnienie prawne było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, skarżący powinien wykazać, że wystąpiły okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934; 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383).

Mając na uwadze powyższe, należy wyjaśnić, że problematyka ujęta w czterech pytaniach postawionych przez stronę skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania była już wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć przez Sąd Najwyższy, a strona skarżąca nie wykazała, jakoby wystąpiły okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. I tak na przykład, w postanowieniu z dnia 10 sierpnia 2022 r. (I USK 481/21, LEX nr 3482564) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia. Ustalenie, że między stronami umowy o dzieło zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom nazwanym, zdefiniowanym w art. 734 i 758 k.c. lub właściwych umowom, do których - stosownie do art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, nakazuje

wydanie decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 z zastosowaniem art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 13 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Ocena umowy z punktu widzenia art. 353¹ k.c. wymaga więc skutecznego zaprzeczenia przez organ ubezpieczeń społecznych, że układając swą relację w formie umowy o dzieło, strony ustaliły ją w sposób nieodpowiadający właściwości tego stosunku prawnego, i wykazania, że łączył je inny stosunek prawny. Zaznaczyć przy tym należy, że na gruncie przedmiotowej sprawy organ rentowy skutecznie wykazał, co zostało następnie zweryfikowane w postępowaniach sądowych, że ubezpieczony i płatnik wykonywali umowę zlecenia, a nie zaś umowę o dzieło. Nie przeczy temu okoliczność, że zgodną wolą stron mogło być faktycznie zawarcie umowy o dzieło, nie mniej jednak sam sposób realizacji warunków i postanowień umownych nie wykazywał wyznaczonych przez przepisy ram regulacyjnych tego typu stosunku zobowiązaniowego. W orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych badany jest sposób wykonywania obowiązków umownych oraz rzeczywisty zakres czynności realizowanych na podstawie umowy. Pozostaje znamienne, że sądy ubezpieczeń społecznych priorytetowe znaczenie przyznają sposobowi wykonywania umowy, uznając, że zgodny zamiar stron i cel umowy na drugorzędne znaczenie (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2019 r., II UK 589/17, OSNP 2019 nr 11, poz. 134, s. 72; 22 listopada 2018 r., II UK 362/17, Legalis nr 1846804; 14 września 2016 r., II UK 342/15, MoPr 2017 nr 1, s. 48; 11 sierpnia 2016 r., II UK 361/15, Legalis nr 1538324; 28 czerwca 2016 r., II UK 288/15, Legalis nr 1508318; por. jednak stanowisko w doktrynie, w którego świetle w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie ma przepisu uprawniającego do dokonywania wykładni oświadczeń woli konstytuujących czynności prawne na potrzeby zastosowania tej ustawy według autonomicznych reguł, odrębnych od dyrektyw wykładni oświadczeń woli wynikających z art. 65 k.c. Nie ma przepisu podobnego do art. 199 a ordynacji podatkowej, który jest postrzegany w doktrynie jako stanowiący podstawę do pominięcia cywilnoprawnej kwalifikacji czynności prawnej i przyjęcia autonomicznej kwalifikacji na potrzeby ustalenia prawnopodatkowych konsekwencji danej czynności w ramach koncepcji nadużycia prawa podatkowego, B. Lackoroński, Kwestia autonomicznej kwalifikacji umów

cywilnoprawnych w systemie ubezpieczeń społecznych, ZP UKSW 2016, Nr 4, s. 53-55; tenże, Zlecenie a umowa o dzieło w systemie prawa ubezpieczeń społecznych – perspektywa cywilnoprawna, w: Umowy cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych (red. M. Szablowska-Juckiewicz, M. Wałachowska, J. Wantoch-Rekowski), Warszawa 2015).

Na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych podleganie ubezpieczeniom społecznym jednak ma charakter bezwzględny. Zasada autonomii woli i swobody umów tu nie przyjmuje odmienną postać (J. Szyjewska-Bagińska, Interpretacyjne czy prawotwórcze działanie sądu dokonującego kwalifikacji prawnej umowy odnoszącej się do świadczenia usług - analiza orzeczeń sądów cywilnych i sądów ubezpieczeń społecznych, PiZS 2020, nr 9, s. 24-33). Z kolei w postanowieniu z 10 marca 2021 r. (II USK 84/21, LEX nr 3145730) Sąd Najwyższy wskazał, że organ rentowy może kwestionować zarówno sam tytuł ubezpieczenia społecznego, jak i ustaloną podstawę wymiaru składek. W aspekcie podstaw wymienionych w art. 58 k.c. - z punktu widzenia ubezpieczeń społecznych - może być więc kontestowany rodzaj stosunku prawnego łączącego strony. Wymaga również podkreślenia, że korzystanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z jego ustawowych uprawnień nie narusza równocześnie art. 7 w związku z art. 87 Konstytucji RP, ponieważ pierwszy z wymienionych przepisów stanowi, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, a drugi określa hierarchię źródeł powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej, wymieniając wśród nich właśnie ustawy, a takim aktem prawnym jest ustawa systemowa, której przepisy dopuszczają weryfikację tytułów podlegania lub niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

Z kolei odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, to przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te

poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; 13 grudnia 2022 r., I USK 21/22, LEX nr 3556521; 28 czerwca 2023 r., I USK 160/22, LEX nr 3575124). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. Odnosząc powyższe do sformułowanej przez stronę skarżącą kwestii, należy zauważyć, że nie istnieje potrzeba wykładni powołanych przez nią przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z uwagi na istniejącą w tym zakresie, ugruntowaną, obszerną i stabilną linię orzeczniczą. Natomiast w powołanych przez stronę skarżącą wyrokach Sąd Okręgowy w Częstochowie uznał, że umowę łączącą płatnika z ubezpieczonym (uzasadnienie do spraw: IV U 1577/15 oraz IV U 1584/15) można kwalifikować zarówno jako umowę o dzieło, jak i umowę zlecenia, co dało sądowi podstawę do zmiany zaskarżonych decyzji organu rentowego. Nie mniej jednak nie sposób jest w oparciu o te konkretne rozstrzygnięcia, oparte na zupełnie odmiennych stanach faktycznych aniżeli przedmiotowa sprawa, wywodzić rozbieżności orzeczniczej co do możliwości ustalania przez organ rentowy oraz przez sąd rzeczywistego charakteru tytułu ubezpieczeń społecznych.

Przypomnieć należy również, że skarga kasacyjna nie jest (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podłoże zaskarżonego orzeczenia. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zatem zarzuty dotyczące ustalenie faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi postument zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2

k.p.c.). Przypomnienie to ma znaczenie, gdyż strona skarżąca w istocie kwestionuje ustalenia faktyczne i ocenę dowodów dokonanych przez Sądy obu instancji jednocześnie starając się wykreować zupełnie odmienny stan faktyczny w korzystnej dla siebie odsłonie.

Tymczasem jak ustalił Sąd II instancji treść analizowanych umów oraz sposób wykonywania zobowiązania przez ubezpieczonych prowadzi do wniosku, iż nawiązana przez strony więź obligacyjna nie odpowiada cechom charakteryzującym umowę o dzieło. Dzieło jest rezultatem przyszłym, który dopiero ma zostać osiągnięty, i nie istnieje w chwili zawarcia umowy, jest w niej jednak z góry przez strony oznaczony (A. Brzozowski (w:) System Prawa Prywatnego, t. 7, Warszawa 2011, art. 627 k.p.c., nb 18, s. 384; M. Gutowski (w:) M. Gutowski, Komentarz, t. II, art. 627 k.p.c., nb 7; P. Drapała (w:) M. Gutowski, Komentarz, 2013, t. III, cz. 2, s. 216 Ł. Żelechowski, M. Raczkowski (w:) K. Osajda, W. Borysiak, Kodeks cywilny. Komentarz. Warszawa 2023 art. 627 k.p.c., nb 3). Sąd Apelacyjny uznał, że w przedmiotowej sprawie umowy zawarte pomiędzy płatnikiem składek a zainteresowanymi kreował więź obligacyjną nacechowaną pewną stałością i w swej treści przewidywały okres trwania, jaki przewidziany jest na dany kurs oraz częstotliwością podejmowanych prac, co w oczywisty sposób związane było z charakterem i celem objętych tymi kontraktami czynności faktycznych – powtarzalnego, stałego przeprowadzania zajęć i egzaminów ze słuchaczami w ramach szkolenia objętego programem unijnego doksztalcania, co szczególnie widoczne jest poprzez określone w harmonogramie we wskazanych dniach kilkugodzinne zaplanowanie i przewidziane zajęcia dydaktyczne, które zainteresowani wykonywali w ciągu kilku tygodni w przyjętym wymiarze godzinowym. Zamierzeniem stron umowy jest podejmowanie przez świadczącego usługę powtarzalnych czynności bez względu na osiągnięty rezultat.

Skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona. Należy podkreślić, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenie faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Oznacza to, że „oczywistość skargi kasacyjnej” z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oceniana jest z pozycji twierdzeń odnoszących się do faktów Sądu drugiej instancji,

a nie wyobrażenia o stanie faktycznym skarżącego. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w skardze zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365), co w przedmiotowej sprawie nie występuje.

Należy z całą stanowczością podkreślić, że fundamentem zarzutów zawartych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania są wyłącznie kwestie dotyczące stanu faktycznego. Strona skarżąca czyni polemikę z ustaleniami dokonanymi przez Sąd Apelacyjny, który w sposób rzetelny i wnikliwy przeprowadził postępowanie i zasadnie przyjął, że organ rentowy wydając decyzje, w żaden sposób nie zmienił stosunku zobowiązaniowego łączącego strony umowy cywilnoprawnej (postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 17 stycznia 2023 r., II USK 198/22, Legalis nr 2913271) a jedynie ocenił nawiązaną przez strony więź obligacyjną na płaszczyźnie stosunku z zakresu ubezpieczeń społecznych, co leży w jego kompetencjach nadanych mu przez ustawodawcę. W ocenie Sądu Najwyższego poczynione przez Sąd II instancji ustalenia oraz wyprowadzone z nich wnioski pozostają słuszne i uzasadnione.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(J.C.-S.)

[ms]

